

SITUAȚIA SOCIAL-ECONOMICĂ A ȚĂRĂNIMII DÎMBOVIȚENE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA

GEORGETA VLASCEANU

Problema agrară constituia pentru societatea românească de la începutul secolului al XX-lea una dintre problemele principale și de mare acuitate. Reforma agrară din 1864 nu a reușit decît parțial să soluționeze această problemă, neînălăturînd flagrantele inechități care, în perioada următoare au cunoscut o și mai puternică și dramatică accentuare. Pe fondul acestei situații social-economice are loc replica țărănimii, concretizată în 1907, care a constituit momentul de maximă încordare în istoria răscoalelor țărănești din România.

Înăbușirea mării răscoale nu a reușit să stăvilească lupta răsculaților, care și în anul următor treceau prin grele încercări datorită evenimentelor din „primăvara singelui”¹. Presa dîmbovițeană consemnează frămîntările țărănimii din primăvara lui 1908 : „la țară este o agitație, dar care nu seamănă cu cea din 1907, dar dacă nu se vor lua măsuri din vreme poate să se schimbe într-o adevărată revoluție”². Deși pus în fața acestei situații, partidul liberal, aflat la cîrma țării, nu se gîndea la o rezolvare de fond a problemei agrare în sensul unei împrumietării a țărănimii, ci la unele schimbări superficiale cum sînt : luarea în arendă, cumpărarea pămîntului moșieresc și încheierea de noi învoieli agricole.

Lucrările sesiunii parlamentare din toamna anului 1907 s-au finalizat cu elaborarea unor legi privind problema agrară. Prima lege votată a fost aceea a tocmelilor agricole din 23.XII.1907/5.I.1908, care stabilea față de diversitatea felurilor de învoieli existente pînă atunci, noi forme : a) învoieli fie în bani fie în dijmă, prin care li se atribuia țărănilor o întindere de pămînt mai mică de 20 ha de fiecare cap de familie, b) învoieli pentru pășune de vite, c) învoieli prin care țărăanii se obligă a lucra cu ziua diferite munci agricole.

Legea tocmelilor agricole interzicea retribuirea muncitorilor agricoli în natură sau în fise, retribuirea munci urmînd să se facă în bani. Alte prevederi ale legii se refereau la fixarea prețurilor regionale maxime și minime privitoare la arendă, dijmă și pășune. Comisiile regionale stabileau prețurile atît pentru arendă, dijmă și pășune, cît și salariul muncitorului agricol. Comisiile agricole regionale erau alcătuite din

¹ Colecția ziarului „Credința”, B.A.R.S.R., 3 februarie 1908, p. 3.

² *Idem*, 2 martie 1908.

cîte doi reprezentanți ai țăranilor și doi ai proprietarilor, cărora li se adăuga un inspector agricol de fiecare județ. Pentru județul Dimbovița, „în 3 februarie 1908 s-a făcut alegerea de delegați ai proprietarilor pentru tocmelile agricole în localul tribunalului Dimbovița. Au fost aleși I. Văcărescu, Constantin Kiru — membri, D. Danariciu, C. Dragomirescu — supleanți“³.

Legea prevedea „prețurile peste care nu se poate ridica arendarea pămînturilor în bani, precum și dijma cea mai mare ce se poate lua“⁴, în funcție de regiunea geografică unde era amplasată moșia. În județul Dimbovița terenurile arabile și pășunile au fost împărțite în trei zone, ținîndu-se seama de amplasarea lor geografică și fertilitatea solului. (vezi anexa).

Articolul 65 din Legea învoielilor agricole pentru județul Dimbovița, prevedea pentru prima regiune : arenda în bani pentru un ha de cultură 65—40 lei ; pentru un ha de fineață 65—50 lei cît și prețurile de pășunat 65—40 lei ha. Referitor la pășunatul vitelor prețurile stabilite erau : 10 lei pentru o vită mare iar pentru două vite mari pășunate în pădure se stabileau 6 lei. Se calcula și numărul vitelor ce intrau într-un hectar de pășune : 6 vite la cîmp și luncă iar la deal numărul era de 4. Pentru dijma din produse legea prevedea „va fi una din toate produsele cultivate cu sămînța țăranului muncitor“⁵. Legea evalua și hrana necesară zilnic unui muncitor agricol : „40 bani/zi pentru bărbați și 30 bani/zi pentru femei și minori pînă la 15 ani“⁶.

Pentru regiunea a II-a arenda în bani pentru un ha de cultură era de 42 lei, pentru un ha de fineață 42 lei, iar pentru un ha de pășune se plăteau 40 lei. Pentru pășunatul vitelor se stabilea 10 lei pentru o vită mare, iar la munte pentru aceeași categorie de vite se plăteau 4 lei⁷. Evaluarea hranei zilnice pentru un muncitor agricol se făcea la fel ca în prima regiune.

Pentru ultima regiune se plăteau 48—30 lei pentru un hectar de cultură, 48—30 lei pentru un ha de fineață iar pentru pășunatul vitelor se stabilea prețul de 5 lei pentru o vită mare cît și numărul de 4 vite ce intrau la un ha de pășune. Spre deosebire de celelalte regiuni „dijma nu se pretindea“⁸, deoarece era o regiune unde producția de cereale era mai mică, date fiind condițiile de climă și relief specifice regiunilor deluroase. Dacă comparăm cele trei regiuni observăm că prețurile pentru arendă, dijmă și pășune, scad în funcție de fertilitatea naturală a solului. Așa cum era alcătuită legea învoielilor agricole „nu va face altceva decît să îngreuneze situația țăranimii“⁹, sublinia ziarul dimbovițean „Credința“. Partidul Conservator, partid în genere al marilor moșieri, considera că „legea tocmelilor agricole se va mai preface fiindcă pămîntul și munca au valoarea pe care o au, nu aceea pe care le-o dai.

³ *Idem*, 3 februarie 1908.

⁴ *Legea învoielilor agricole*, Imprimeriile Statului, Buc., 1907, p. 26.

⁵ Colecția ziarului „Credința“ ..., 27 martie 1908.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Idem*, 23 martie 1908.

S-a stabilit prețul pământului prea jos, iar prețul muncii prea sus“¹⁰. Într-adevăr, legea avea o serie de lipsuri dar nu cele semnalate de conservatori ; Partidul Conservator, aflat în opoziție, nu putea vedea legile emise de liberali decît „legi care nu se pot aplica în practică“¹¹.

În ciuda deficiențelor pe care le conținea legea, deficiențe care avantajau pe moșieri și arendași, ea a fost eludată în diverse moduri de cei care au conceput-o. Astfel, locuitorii comunei Greci se plîng Ministerului Agriculturii de această lege, care este cotate ca fiind „mult mai grea după cum a fost pînă acum“¹², și se ridică împotriva prețurilor fixate pentru fiecare regiune deoarece locurile de la deal „fiind foarte proaste nu merită decît 5—6 lei pogonul... iar locurile de luncă care sînt mai puțin bune nu merită decît 15 lei anual pogonul“¹³. Țăranii nu sînt de acord nici cu dijma stabilită de lege cerînd „tot ce se face pe loc, porumb, fasole, coceni, dovleci, din trei una în luncă, iar pe deal locurile să fie din patru una, după cum au fost în anii trecuți“¹⁴. Într-adevăr țăranii nu puteau fi de acord cu dijma prevăzută de noua lege fiindcă spre deosebire de vechea lege agrară acum dijma se „pretindea una și una din product“¹⁵ cît și din plantele ce se cultivă pe același teren cu porumbul : fasole, dovleci, etc. Legea tocmelilor agricole interzicea învoiala cu munca la tarla „adică obligațiunea țăranului de a cultiva pentru o anumită întindere de pămînt în folosul său, altă întindere de pămînt în folosul proprietarului sau arendașului“¹⁶.

Nenumărate plîngeri ale țăranilor adresate Comisiei Regionale Agricole Dîmbovița, reflectă abuzurile săvîrșite de arendași, care practicau în locul dijmei de-a valma îngăduită de lege, dijma la tarla. Locuitorii din Puțu cu Salcia se plîng Comisiei Regionale de faptul că toată vara muncesc și nu mai rămîn decît cu un pogon de pămînt iar pentru acesta „dacă a fost ogor îi arăm toamna două de semănătură, îi secerăm două de griu și-l cărăm la mașină, îi facem șase zile cu mîinile, ne ia patru tirne de porumb știuleți, 18 kg de fasole, 50 snopi de coceni, dovleci în parte, 6 găini, 10 ouă, un mușchi ; astfel că toamna cu porumbul care ne rămîne, nu ni se plătește nici hrana cu care ne-am hrănit la această muncă“¹⁷. Articolul 4 din legea tocmelilor agricole prevedea ca „dijmuitul — afară de cazuri de forță majoră — terbuie să înceapă cel tîrziu 15 zile după terminarea fiecărui fel de recoltă și să continue fără întrerupere“¹⁸. Se întilnesc nenumărate cazuri de întîrzieri la dijmuiri, țăranii plîngîndu-se că „în multe rînduri am fost la domnul arendaș a

¹⁰ *Idem*, 8 iunie 1908.

¹¹ *Idem*, 6 aprilie 1908.

¹² *Culegere de documente privind răscoalele țărănești din anul 1907 în județul Dîmbovița*, Secția propagandă a Comitetului județean Dîmbovița P.C.R., Tîrgoviște, 1977, p. 83.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Idem*, p. 81.

¹⁶ *Legea învoielilor agricole*, 1907, Imprimeriile Statului, Buc., p. 4.

¹⁷ *Culegere de documente privind răscoalele țărănești din anul 1907 în județul Dîmbovița*, p. 85.

¹⁸ *Legea învoielilor agricole*, p. 4.

ne socoti și apoi să ne dijmuie, spunându-ne că are să-și facă gustul cu noi că am fost intriganți”¹⁹. Faptul că arendașii nu dijmuiau la timp recoltele avea repercusiuni asupra situației țăranilor deoarece recoltele stînd pe cîmp sub acțiunea timpului ploios se degradau.

Desigur că abuzurile arendașilor și proprietarilor nu se opresc aici ; ele continuă cu cele de felul aducerii de țărani invoitori de pe alte moșii,domnul proprietar al nostru a adus invoitori din comuna Dobra precum și din moșia domnului D. H. Panteli iar noi azi sintem expuși a muri de foame împreună cu vitele”²⁰. Abuzurile săvîrșite de arendași și proprietari erau cunoscute de Inspectoratul agricol al județului Dimbovița și de Consiliul superior al agriculturii însă nu luau nici o măsură, se mărgineau doar să le consemneze : „cele mai multe plingeri au avut loc din partea țăranilor în contra obligațiunii de a da dijmă și din coceni, fasole și dovleci”²¹. Autoritățile considerau că, dat fiind primul an de aplicare a legii „să procedăm cu mai puțină rigoare și să nu uzăm decît în puține cazuri de asprimea legii”²².

O problemă importantă de care țăranii își legaseră mari speranțe era aceea a izlazurilor. Proiectul inițial prezentat de guvern obliga pe moșieri să vîndă comunelor 1/8 din moșie pentru izlaz. A fost înlocuită clauza vînzării obligatorii cu clauza vînzării de bunăvoie ceea ce însemna că „legea îngăduia de fapt refuzul proprietarilor de a da izlaz comunelor”²³. S-au înregistrat plingeri ale țăranilor referitoare la izlaz : „...nu mai avem nici palmă de izlaz și vitele le-am pierdut. Nu mai putem ține decît două vite pipernicite de jug, care cu multă greutate le ținem”²⁴.

Proprietarii și arendașii din județ, prin nenumăratele abuzuri înregistrate la aplicarea noii legi agrare, au contribuit la incitarea țăranilor, concretizată prin frămîntările țărănești din 1908 de la Produlești, Viforîta, Suța Seacă, etc. Așa cum a fost alcătuită, legea tocmelilor agricole oferea moșierilor posibilități sporite pentru însușirea rentei agrare iar arendașilor condiții optime pentru însușirea rentei funciare.

În strînsă legătură cu legea tocmelilor agricole a fost votată și legea judecătoriilor de ocoale la 30.XII.1907/12.01.1908. Judecătorii de ocoale judecau procesele țăranilor cu proprietarii și arendașii la fața locului, elucidau contestațiile ivite împotriva proceselor verbale care constatau nereguli din partea autorităților locale”²⁵. În județul Dimbovița existau 10 judecătorii de ocoale :

1. Judecătoria rurală Tirgoviște : cu comuna urbană Tirgoviște și comunele rurale Aninoasa, Colanu, Dragomirești, Gura Ocnîței, Lucieni, Ocnîța, Răzvad, Șotinga, Viforîta ; judecător C. C. Voiculescu, magistrat stagiar Al. T. Andronescu.

¹⁹ *Culegere de documente...*, p. 94.

²⁰ *Idem*, p. 86.

²¹ *Idem*, p. 95.

²² *Idem*, pp. 95—96.

²³ *Marea răscoală a țăranilor 1907*, p. 803.

²⁴ *Culegere de documente...*, p. 85.

²⁵ *Marea răscoală a țăranilor 1907*, p. 804.

2. Judecătoria rurală Pucioasa : Pucioasa, Doicești, Glodeni, Moreni, Moțaieni, Pietroșița, Runcu, Țăța, Vulcana, Vulcana Pandlele ; judecător Constantin S. Ionescu, magistrat stagiar C. Luculescu.

3. Judecătoria rurală Bezdead : Bezdead, Bela, Colibași, Valea Lungă, Virfurile, Vișinești ; judecător G. Nicoleanu, magistrat stagiar D. Mi-hăiescu.

4. Judecătoria rurală Voinești : Voinești, Bărbuleț, Boțești, Cindești, Gemenea, Isvoarele, Mănești, Pietrari, Tătărani ; judecător Petru Davidescu, magistrat stagiar V. Urlăteanu.

5. Judecătoria rurală Valea Mare : Valea Mare, Bădulești, Bogați, Butoiu, Cringurile, Glimbocata, Gura Foi, Hulubești, Ludești, Pătroaia ; judecător Dem Doicescu, magistrat stagiar Pascu V. Dinescu.

6. Judecătoria rurală Găiești : comuna urbană Găiești, comunele rurale Broșteni, Ciupele, Cobia, Cojocar, Dragodana, Greci, Ionești, Jugureni, Mogoșani, Morteni, Picior de Munte, Speriețeni ; judecător Al. Teodorescu, magistrat stagiar Petru Savin.

7. Judecătoria rurală Titu : Titu, Braniștea, Cornetu, Costești, Crovu, Mărunțișu, Mătăsaru, Odobești, Potlogi, Produlești, Românești, Uliești, Văcărești de Răstoacă ; judecător C. Sematiu, magistrat stagiar Victor Știrbulescu.

8. Judecătoria rurală Ghergani : Ghergani, Bildana, Bălteni, Brezoziaele, Conțești, Găiseni, Lungulețu, Podu Bărbierului, Poienile, Sărdaru, Slobozia Moară, Vizurești ; judecător Aurel Lerescu, magistrat stagiar St. Popescu.

9. Judecătoria rurală Bilciurești : Bilciurești, Bolovani, Cătunu, Cojașca Cornățelu, Cornești, Dobra, Finta, Frasin, Gheboaia, Mărcești, Tătărani ; judecător G. Lecca, magistrat stagiar Marin C. Popescu.

10. Judecătoria rurală Cazaci : Cazaci, Băleni, Comișani, Ghinești, Gura Suții, Hăbeni, Mircea Vodă, Piersinari, Raci, Săcuieni, Suța Seacă, Văcărești ; magistrat stagiar Aurel C. Petrescu²⁶.

Aplicarea întocmai a acestei legi ar fi ameliorat oarecum situația țăranilor, aceștia nemaifiind obligați să se deplaseze la județ pentru judecarea proceselor cu proprietarii sau arendașii, fapt care ar fi implicat cheltuieli în plus.

În condițiile menținerii intacte a regimului proprietății moșierești, legiurile agrare, avînd un profund caracter de clasă, nu puteau aduce schimbări de fond în relațiile de muncă din agricultură, ele constituind doar o frînă în calea intensificării exploatării țăranimii și constituind o problemă permanent deschisă și revendicată pe drept de cei impilați. De fapt micile schimbări survenite în „legiurile agricole și care de moment ar fi ușurat situația țăranimii, nu aveau alt scop decît acela de a pondera avîntul revoluționar al țăranimii. Se impunea o reformă agrară cu caracter democratic, care însă nu era posibilă în contextul social-politic de la începutul secolului al XX-lea. Oricum, „problema agrară“ va constitui și în continuare „firul roșu“ al viitoarelor confruntări sociale, devenite din ce în ce mai complexe.

²⁶ Colecția ziarului „Credința“, B.A.R.S.R., 11 mai 1908.

Regiunea I cuprindea localitățile : Adînca, Bădulești, Bildana, Băleni-Români, Băleni-Sirbi, Bilciurești, Bolovani, Braniștea, Bezdead, Bucșani, Cazaci, Cătunu, Ciupa, Cojasca, Comișani, Conțești, Cornetu, Cosțești, Cringuri, Dobra, Dragodana-Cuparu, Dragomirești, Finta, Frasinu, Găiseni. Gheboiaia, Ghergani, Ghinești, Greci, Gura Foi, Hăbeni, Ionești, Lazuri, Lucieni, Lungulețu, Mărcești, Mărunțișu, Mătăsaru, Mircea-Vodă, Mogoșani, Odobești, Pătroaia, Petrești, Pierșinari, Podu-Bărbierului, Poiana de Jos, Poiana de Sus, Potlogi, Produlești, Puntea de Gerci. Raci, Răzvad, Românești, Săcueni, Sărdaru, Slobozia-Moară, Tătărani, Titu, Uliești, Văcărești, Văcărești de Răstoacă, Valea Mare, Viforita, Vizurești, Găiești.

Regiunea a II-a cuprindea satele Aninoasa, Bogați, Brănești, Broșteni. Cobia, Colanu, Cornățelu, Doicești, Glimbocata, Gura Ocniței, Gura Șuții, Hulubești, Ludești, Mănești, Morteni, Moțăieni, Ocnița, Picior de Munte, Speriețeni, Șerbănești, Poduri, Șotînga, Suța Seacă, Valea Caselor.

Regiunea a III-a cuprindea localitățile Bărbulețu, Bella, Bezdead. Boțești, Butoiu, Cîndești, Colibași, Cucuteni, Gemenea, Glodeni, Izvoarele, Moroeni, Pietrari, Pietroșița, Priboiu, Rîul Alb, Runcu, Tătărani, Tâța, Urseiu, Valea Lungă, Virfuri, Vișinești, Voinești, Vulcana Pandele (Ziarul „Credința“ din 27.III.1908).